

AL CAPONES ÅTERKOMST

Lennart Eriksson

Enligt den liberala syn, till vilken jag ansluter mig, är statens enda moraliskt acceptabla uppgift att skydda individens liv, frihet och egendom från andra individers angrepp. De regler som staten skall upprätthålla är alltså sådana som avser relationer mellan individer, dvs. sociala relationer. Endast sådana handlingar som är relaterade gentemot andra individer, och således påverkar dessa, har en moralisk innebörd. De individer som använder sitt liv, sin frihet och sin egendom på ett sätt som inte påverkar andra individer, handlar därför aldrig omoraliskt, utan amoraliskt.

Jag tror inte Al Capone skulle estimeras den liberala moralen. Vad var det egentligen som orsakade Al Capones framgångar i USA under förbudstiden på 1920-talet? Varför har våra dagars narkotikamaffia också sådana framgångar, alla motmedel till trots? Capone byggde sina framgångar på människors behov av rusdrycker och narkotikalangarna på behovet av knark. Behovet av droger är tidlöst och - förefaller det - omöjligt att upphäva. Men detta behov förklarar inte fenomenet Capone. Förklaringen är i stället, påstår jag, det faktum att *staten förbjöd alkoholen*, dvs. förbjöd vissa individer att tillfredsställa sina behov.¹ Men förbudet medförde givetvis inte att behovet upphörde att existera. Effekten blev i stället att spriten blev mera svåråtkomlig varför priset, vid given efterfrågan, förstas ökade och det till den grad att folk av Capones kaliber fann det mödan värt att ge sig in i branschen för att tjäna grova pengar. Capones framgångar synes således till största delen vara orsakade inte av människornas behov, utan av statens förbud.

Betrakta så narkotikaproblemet. Jag vill hävda att detta på samma sätt till viss del har sitt ursprung i statens förbud. De stölder, mord och våldsbrott som följer i förbudets spår är endast indirekt orsakade av vissa individers behov av narkotika. Förbudet gör nämligen att tillgängligheten blir lägre och priset blir högre vilket med nödvändighet leder till att profitörerna gör sitt intåg på arenan. Om knarket i stället legaliserades skulle detta leda till en ökad tillgänglighet och därmed till ett lägre pris, varvid missbrukarna skulle få råd att knarka utan att behöva lita till rån, inbrott och stölder. Profitörerna skulle konkurreras ut, narkomanernas brottsbenägenhet minska och skyddet för vårt liv, vår frihet och vår egendom öka.²

Den allt övergripande åskådningen bland förbudsivrarna synes mig vara *pater-*

¹ Jfr. Svensk Uppslagsbok, bd.10 sp 817: "Det 1920 genomförda unionella spritförbudet framkallade en stark spritsmuggling och banditväsendets tillväxt; med dessa företeelser har man ej kunnat komma tillrätta." jfr även Nationalencyklopedin, bd. 3 s 573: "I spritförbudets USA blev /Capone/ ... ledare för den organiserade brottsligheten i Chicago. Genom sina politiska förbindelser behärskade han länge myndigheterna" (min kursivering).

² Jfr. Sowell, s. 32ff

nalismen . som enkelt kan sammanfattas i tesen "pappa vet bäst". Pappa - här staten - identifierar ett intrinsikalt problem, nämligen narkotikabrukets skadlighet. Undersåtarna anses emellertid vara så fåvitska, enfaldiga och ansvarslösa att sakargument inte biter på dem; förlan måste fram, staten måste visa sin makt och sitt tvång, undersåtarna måste *lyda* , vare sig de vill eller ej, ty de förstår inte sitt eget bästa.

Mot detta synsätt vill jag ställa den liberala synen, som hävdar att staten gör fel när den använder sin tvångsmakt mot narkotikamissbrukare - för det är ju mot dem, inte mot profitörerna, som tvånget ytterst riktas. Statens syfte för en liberal är att utgöra garant för att individens (handlings)frihet inte träds för när av andra individer. Staten är således till för att reglera individernas förhållande till varandra genom att minimera bruket av våld och tvång i samhället. Ett problem får som ovan nämnts en moralisk innebörd först om det handlar om dessa sociala relationer. En enskild individs förhållande till narkotika har emellertid varken en primärt social och därmed ej heller moralisk innebörd. Om staten använder sitt våld för att reglera en sådan relation blir våldet omoraliskt, enär staten därmed överskrider sina liberala befogenheter varvid bruket av tvång i samhället ökar i stället för minskar.

Mot bakgrund av detta synes den rimligaste slutsatsen vara att narkotikan bör legaliseras. Men det finns andra problem med narkotikan än de som orsakas av statens förbud. Ärkelibertarianen Walter Block skiljer mellan extrinsikala och intrinsikala problem. Brottproblemet sådant jag relaterade det ovan, är extrinsikalt, enär det inte har samband med narkotikans eventuella skadlighet *qua* narkotika, utan med effekterna av statens förbud. De intrinsikala problemen relateras just till skadligheten.³ Om vi vågar slutsatsen att statens förbud är ett ont, så återstår frågan om skadligheten för missbrukaren kanske är ett större ont, varvid en utilistisk kalkyl i så fall faller utslaget till förbudets fördel. För, hävdar ju *pater familias* : narkotika är skadligt, det är onyttigt rent av. Mot detta kan sägas att många ting äro skadliga utan att någon ens överväger förbud.

Block nämner som exempel argumentet att narkotikan gör livet kortare. Men "it is up to the individual to determine the kind of life he will lead - a short one, including what he considers to be pleasurable activities, or a longer one, without such enjoyment".⁴

Utilisten hävdar å sin sida, att ett samhälle av knarkare går under; i vart fall torde BNP komma att rasa. Om alla människor sitter i kvarten och silar, en sil i kvarten, funnes ingen som vore villig att göra något nyttigt. Men flertalet av oss skulle inte säga nej till mera semester. Om syftet är att hålla uppe en hög BNP borde således *all* fritid förbjudas, icke endast den som narkotikabruket ger upp-

³ Block, s 38f.

⁴ Ibid., s. 39

hov till - åtminstone om man följer Walter Block.⁵

Individen är heller inte till för samhället, varför den utilistiska kalkylen inte håller måttet. (Det är ju heller inte möjligt att göra interpersonella jämförelser av nytta). Många fler skulle nog få tid att dra sitt strå till stacken om de inte vore så förbält upptagna med att stjäla ihop till den dagliga dosen. På samma sätt som en måttlighetsalkoholist ofta inte lär bli helt inkapaciterad av sina morgonsherries, utan kan draga fram en del strån - ur rommen - på samma sätt torde en smärre narkoman kunna utföra en del enklare handgrepp i samhällets tjänst, hade han bara tid och pengar. Som det nu är kan väl bara läkare och vissa andra med smidig tillgång till apoteksbolagets giftskåp hålla skenet uppe. Emellertid: Vi äro icke myror, utan människor. Individen har möjlighet att välja ett liv i en värld av droger, och därmed helt avsöndra sig från gemenskapen. Vad han gör med sitt liv är hans ensak. För en myra däremot, är stacken allt. Vad som bör tillses är blott att narkotikan väljes fritt, inte att den - som ofta är fallet - tillgrips som en följd av social misär &c. Den sociala misären torde dock öka snarare än minska pga. statens förbud som *tvingar* missbrukarna att bli brottslingar.

Tvånget har nämligen, bortsett från att det är genuint illiberalt om än i få fall nödvändigt för att stävja ett värre ont, också den osympatiska egenskapen att det *förfäar* dem som drabbas av det. Om man bygger ett samhälle på att undersåtarna skall tvingas till det ena och det andra, skapar man sämre förutsättningar för ansvar, insikt och förnuft. Folk gör det det gör därför att de måste; om det är bra eller dåligt det har de slutat tänka på ty det bestämmer översåtarna. Den pateralistiska staten alstrar, som Spencer uttrycker det, "hos medborgarna den föreställningen, att allting bör göras för dem och ingenting genom dem. Hvarje generation vänjes allt mindre vid att uppnå det åstundade målet genom personlig verksamhet ... och vänjes alltmer att uppnå det genom de styrandes åtgöranden, ända tills att slutligen de styrandes åtgöranden tänkas vara de enda lämpliga".⁶ Eller för att tala med Tocqueville: "such a power ... does not tyrannize, but it compresses, enervates, extinguishes, and stupefies a people, till each nation is reduced to be nothing better than a flock of timid and industrious animals of which the government is the shepherd".⁷ Vill vi verkligen ha en herde som leder oss i gapet på Al Capone? Eller vill vi ha frihet under ansvar? För min del är svaret givet. Tvång och våld hör till historien. För framtiden gäller friheten.

⁵ Ibid., s. 41

⁶ Spencer, s. 42.

⁷ Tocqueville, s. 303f.

LITTERATURFÖRTECKNING

Block, Walter: **Defending the undefendable**, Fox & Wilkes, 1991

Nationalencyklopedin, bd. 3, 1990

Sowell, Thomas: **Compassion Versus Guilt and Other Essays**, William Morrow & Co, 1987

Spencer, Herbert: **Indviden gentemot staten**, Beijers Bokförlags AB, 1912

Svensk Uppslagsbok, bd. 10, 1938

Tocqueville, Alexis de: **Democracy in America**, The new American Library of world literature, 1960

1991-12-11